

आजच्या युगात संदेशवहनाची वेगवेगळी अद्ययावत तंत्रज्ञान असणारी साधने उपलब्ध असली तरी पत्राद्वारे मनातील भावना व्यक्त करणे ही एक सुखावह बाब आहे. सहलीहून आलेल्या मुलाने वडिलांना पत्र लिहिले आहे. त्याने सहलीत पाहिलेल्या स्थळाबाबत झालेला आनंद पत्रातून कळवला आहे.

पुढील तक्त्यात संदेश-वहनाच्या काही साधनांची नावे दिली आहेत. तुम्ही संवाद साधताना ज्या साधनांचा वापर करता त्यापुढे ✓ अशी खूण करा.

टपाल सुविधा		ई-सुविधा	
पत्र		दूरध्वनी	
स्पीडपोस्ट		मोबाईल	
पार्सल		एस.एम.एस	
कुरियर		ई-मेल	

तीर्थरूप बाबांना,
साष्टांग नमस्कार.

समीर.
दि. २२ नोव्हेंबर, २०२२

बाबा, कालच मी सहलीहून परतलो. सहल खूपच आनंददायी आणि अभ्यासपूर्ण झाली. खरंच बाबा, या सहलीमुळेच मला महाराष्ट्रात खूप किल्ले आहेत हे कळले. महाराष्ट्र किल्ल्यांचे राज्य आहे हेही मला उमगले.

बाबा, मावळातल्या सह्याद्रीच्या अत्युच्च शिखरावर वसलेला 'राजगड' आम्ही बघितला. अहो! या राजगडाला 'गडांचा राजा आणि राजांचा गड' असे म्हणतात. सहलीला जाण्यापूर्वीच शाळेत शिक्षकांनी आम्हांला राजगडाची प्रतिकृती

दाखवली होती. त्यांनी सांगितले, '१६४६ साली छत्रपती शिवाजी महाराजांनी राजगड ताब्यात घेतला. हा किल्ला जुना, दुर्लक्षित, ओसाड पण बळकट आहे. इतकेच नव्हे तर तो अतिउंच असून अवघड अशा डोंगरावर आहे.'

बरं का बाबा, रायगडाप्रमाणेच राजगडसुद्धा छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या राजधानीचे ठिकाण. किती प्रचंड आणि भव्य किल्ला हा! या राजगडाचे भौगोलिक स्थान आणखीनच आगळेवेगळे. उत्तरेला गुंजवणी नदी, दक्षिणेला वेळखंड नदीवर भाटघर धरण, पूर्वेला पुणे-सातारा रस्ता तर पश्चिमेला सह्याद्रीचा घाटमाथा. भाटघर धरणाचे अथांग जलाशय आणि सृष्टिसौंदर्य बघून मला तिथून परतावंसंच वाटतं नव्हतं. बाबा, आमच्यासोबत अत्यंत बोलका आणि तज्ज्ञ मार्गदर्शक होता. तुम्ही मला नेहमीच किल्ल्यांबाबत सांगता तशी त्या मार्गदर्शकाने

आम्हांला किल्ल्याबाबत खूप छान माहिती पुरवली. त्याने सांगितले, 'या किल्ल्याची उंची सर्वात जास्त आहे. याचा घेर बारा कोसांचा आहे. शिवाजी महाराजांनी त्याचा विस्तार केला. त्याला राजधानीचे ठिकाण बनवले. राजधानीला आवश्यक असलेले सर्व बांधकाम इथे करून घेतले.' बाबा, मी त्या किल्ल्याचे दुरून निरीक्षण केले. मला या किल्ल्याचा आकार उपड्या ठेवलेल्या सिलिंग फॅनसारखा जाणवला. मध्यभागी पंख्याचा उंचवटा म्हणजे बालेकिल्ला. पंख्याची तीन पाती म्हणजे पदमावती, सुवेळा आणि संजीवनी या तीन माच्या.

किल्ल्याला देखणा व प्रसन्न परिसर लाभला आहे. परिसरात पर्यटकांसाठी अनेक फलक लावलेले आहेत. मी सर्व फलक वाचले. मला एक फलक खूप आवडला. त्यावर लिहिले होते, 'या गडावर नेताजी पालकर, तानाजी मालुसरे, येसाजी कंक, शिळीमकर या थोर व्यक्तींचे वास्तव्य होते. राजगडाने शिवाजी महाराजांच्या हिंदवी स्वराज्य स्थापनेचे कार्य पाहिले. अंधान्या रात्रीतील गुप्त खलबते ऐकली. महाराजांच्या अनेक नव्या मोहिमांची तयारी राजगडाने बघितली. अफझलखानाशी लढण्याचे बेत राजगडावर ठरले. पुरंदर पायथ्याशी तह करण्यास महाराज राजगडावरून गेले होते. महाराज आग्याहून सुटून बैराग्याच्या वेशात परत आले ते या राजगडावरच.' बाबा, आमच्या सरांनी सांगितले, 'जगातील सर्वोत्कृष्ट अशा चौदा किल्ल्यांच्या प्रतिकृती स्वित्झर्लंडमधील म्युझियममध्ये ठेवल्या आहेत. आपल्या सर्वांसाठी अभिमानाची गोष्ट अशी, की भारतातील एका किल्ल्याचा त्यात समावेश आहे आणि तो म्हणजे राजगड.'

या भव्य आणि ऐतिहासिक किल्ल्याचे दर्शन घेताना माझा ऊर अभिमानाने भरून आला. त्याचे वैभव मी डोळे भरून बघितले. आपल्या पुरातन वास्तूत देशाचा गौरवशाली इतिहास दडलेला आहे. बाबा, आपण प्रत्येक मोठ्या सुट्टीत एक किल्ला बघण्याचे ठरवूया का? आई कशी आहे? इकडे आल्यापासून आजीच्या रात्री गुणगुणत असणाऱ्या भजनांना मी मुकलो आहे असे वाटते. वसतिगृहातले जेवण बरे आहे. तरीही आईच्या हातच्या जेवणाची खूप आठवण येते. अरे हो, मी निघालो, तेव्हा माझा मित्र महंमदची तब्येत बरी नव्हती. आता कशी आहे ते जरूर कळवा.

तुमचा,
समीर.

स्वाध्याय

प्र. १. चार-पाच वाक्यांत उत्तरे लिहा.

- (अ) राजगडाला 'गडांचा राजा आणि राजांचा गड' असे का म्हणतात ?
- (आ) शिक्षकांनी मुलांना राजगडाबाबत कोणती माहिती दिली ?
- (इ) राजगडाचे भौगोलिक स्थान आगळेवेगळे आहे असे का म्हटले असावे ?
- (ई) मार्गदर्शकाने मुलांना राजगडाविषयी कोणती माहिती पुरवली ?
- (उ) समीरला किल्ल्याचा आकार उपड्या ठेवलेल्या सिलिंग फॅनसारखा का जाणवला ?
- (ऊ) राजगडाने कोणकोणत्या ऐतिहासिक घटना पाहिल्या आहेत ?

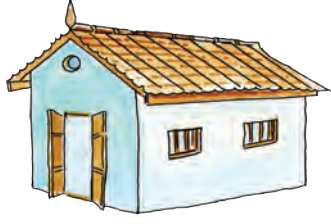
प्र. २. समीर असे का म्हणाला असावा ?

- (अ) महाराष्ट्र किल्ल्यांचे राज्य आहे.
- (आ) किल्ल्याहून मला परतावंसं वाटत नव्हतं.
- (इ) मला एक फलक खूप आवडला.
- (ई) आपल्या सर्वांसाठी अभिमानाची गोष्ट अशी, की भारतातील एका किल्ल्याचा त्यात समावेश आहे.
- (उ) आपण प्रत्येक मोठ्या सुट्टीत एक किल्ला बघण्याचे ठरवूया का ?
- (ऊ) आईच्या हातच्या जेवणाची खूप आठवण येते.

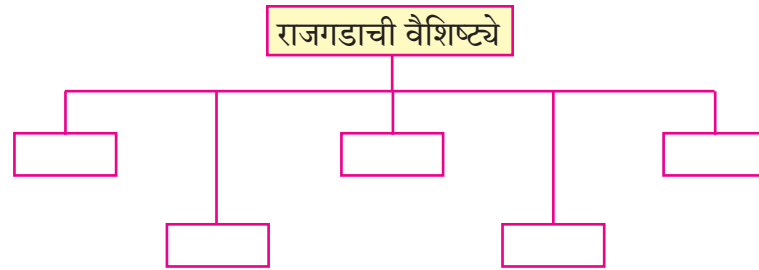
प्र. ३. बसस्थानकावर प्रवाशांसाठी ध्वनिक्षेपकातून दिल्या जाणाऱ्या सूचना कोणकोणत्या भाषांमध्ये दिल्या जातात ? त्यांतील तुम्हांला आवडलेल्या कोणत्याही पाच सूचना लिहा.

प्र. ४. राजगडाने कार्य पाहिले, खलबते ऐकली असे वर्णन आले आहे म्हणजे निर्जीव वस्तूला सजीव समजून असे वर्णन केले आहे. खालील वस्तूंचे या पद्धतीने दोन ओळींत वर्णन लिहा.

उदा.,

प्र. ५. राजगडाची वैशिष्ट्ये दिलेल्या तक्त्यात लिहा.

प्र. ६. तुम्ही पाहिलेल्या एखाद्या किल्ल्याचे आठ-दहा वाक्यांत वर्णन करा.

प्र. ७. समीरचे पत्र वाचून समीरचे बाबा त्याला काय उत्तर पाठवतील याची कल्पना करा व लिहा.

खेळूया शब्दांशी.

(अ) खालील शब्दांत लपलेले शब्द लिहा.

(अ) वसतिगृहातले

(आ) भारतातील

(इ) राजधानी

(आ) खालील शब्दांना दायी, शाली यांपैकी योग्य प्रत्यय लावून नवीन शब्द बनवा.

(अ) गौरव

(इ) सुख

(उ) आनंद

(आ) वैभव

(ई) भाग्य

(ऊ) आराम

शोध घेऊया.

(अ) स्वित्झर्लंडमधील म्युझियममध्ये जगातील चौदा किल्ल्यांच्या प्रतिकृती आहेत. त्या किल्ल्यांची नावे आंतरजालावरून मिळवा व लिहा.

वाचा.

खालील तक्त्यात पत्राचे काही मायने दिले आहेत, त्यांचे वाचन करा.

कोणास	सुरुवात	शेवट
(१) आई/वडील	तीर्थरूप... यांना सा.न.वि.वि.	तुझा/तुमचा/तुझी/तुमची
(२) वडील मंडळीस	तीर्थस्वरूप... यांना सा.न.वि.वि.	आपला/आपली
(३) शिक्षकांस	गुरुवर्य... यांना सादर नमस्कार वि. वि.	आपला/आपली आज्ञाधारक
(४) धाकटा भाऊ, बहीण	प्रिय... यास अनेक आशीर्वाद	तुझा/तुझी
(५) मित्र/मैत्रीण	प्रिय मित्र/मैत्रीण/यांस/हीस सप्रेम नमस्कार	तुझा/तुझी
(६) सन्माननीय व्यक्ती	माननीय... यांना सा.न.वि.वि.	आपला/आपली नम्र

सारे हसूया.

शिक्षक : (रिनाला) - समज तुझ्याकडे १० बकऱ्या आहेत, त्यांपैकी ५ बकऱ्या भिंत ओलांडून निघून गेल्या तर किती उरतील ?

रिना : सर, काहीच नाही.

शिक्षक : ते कसं ? तुला वजाबाकी करता येत नाही ?

रिना : सर, तुम्हांला बकऱ्यांबद्दल ठाऊक नाही ! एक गेली की तिच्यामागे सगळ्या निघून जातात.

नेहमी लक्षात ठेवा.

जीव धोक्यात घालू नका,
दरीत डोकावून पाहू नका.

भर रस्त्यात गाडी थांबवू नका,
इतरांना जाण्यासाठी व्यत्यय
आणू नका.

शिस्त, नियम पाळूया,
पोहण्याचा आनंद घेऊया.

सर्वांगसुंदर व्यायाम पोहण्याचा,
आळस जाईल तना-मनाचा.

विचार करून सांगूया.

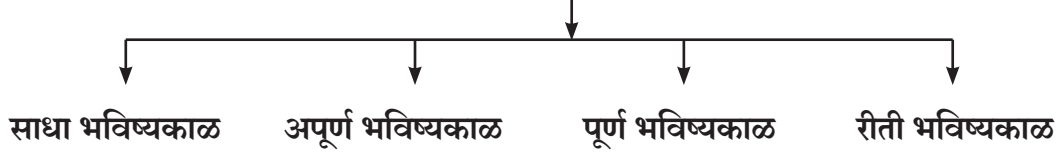

संध्याकाळी अचानक ध्वनिक्षेपक वाजू लागला. आधी पोरांची गर्दी झाली मग गावची माणसेही आली. अरे वाह...! सरपंच आलेले दिसतात. आज गावात ग्रामसभा आहे तर !

अचानक कशासाठी ही सभा घेतली असावी ?

आपण समजून घेऊया.

वर्तमानकाळ आणि भूतकाळाप्रमाणेच भविष्यकाळाचेही चार उपप्रकार पडतात.

● खालील वाक्यांचे निरीक्षण करा व क्रियापदे अधोरेखित करा.

- (१) मी खूप शिक्षण घेणार.
 - (२) नंदिनी सायकल चालवणार.
 - (३) मुले विज्ञान प्रदर्शनात भाग घेणार.
- वरील वाक्यांतील सर्व क्रियापदे भविष्यकाळातील आहेत.

● खालील वाक्यांचे निरीक्षण करा व क्रियापदे अधोरेखित करा.

- (१) वैमानिकाने विमान चालवले असेल.
 - (२) प्रकाशला बक्षीस मिळालेले असेल.
 - (३) वाहनचालकाने गाडी गॅरेजमध्ये ठेवलेली असेल.
- वरील वाक्यांतील चालवले असेल, मिळालेले असेल, ठेवलेली असेल ही या क्रियापदांवरून क्रिया भविष्यकाळात पूर्ण होणार आहे असे दर्शवतात. हा पूर्ण भविष्यकाळ आहे.

● खालील वाक्यांचे निरीक्षण करा व क्रियापदे अधोरेखित करा.

- (१) तो निबंध लिहीत असेल.
 - (२) गाडी प्लॉटफॉर्मवर येत असेल.
 - (३) श्रेया स्पर्धा जिंकत असेल.
- वरील वाक्यांतील लिहीत असेल, येत असेल, जिंकत असेल या क्रियापदांवरून भविष्यकाळात घडणाऱ्या अपूर्ण क्रियेचा बोध होतो, म्हणून ती वाक्ये अपूर्ण भविष्यकाळातील आहेत.

● खालील वाक्यांचे निरीक्षण करा व क्रियापदे अधोरेखित करा.

- (१) सुरेश नेहमी गाणे म्हणत राहिल.
 - (२) पक्षी चिचिवाट करत राहतील.
 - (३) साहिल कविता रचत राहिल.
- वरील वाक्यांतील म्हणत राहिल, करत राहतील, रचत राहिल या क्रियापदांवरून भविष्यकाळात क्रिया सुरू राहतील, अशी रीती (प्रथा) सांगितल्यामुळे इथे तो रीती भविष्यकाळ आहे.

● खालील सारणी पूर्ण करा.

काळ	सामान्य	अपूर्ण	पूर्ण	रीतिकाळ
वर्तमान	मधुबाला तबला वाजवते.	मधुबाला तबला वाजवत असते.
भूतकाळ	मधुबाला तबला वाजवत होती.
भविष्यकाळ	मधुबालाने तबला वाजवला असेल.